

Γλωσσική ποικιλότητα

Διαγλωσσική ποικιλότητα

Ενδογλωσσική ποικιλότητα

Ποικιλίες

Σύμφωνα με τον χρήστη

Σύμφωνα με τη χρήση

Κοινωνική

- φύλο
- ηλικία
- τάξη

Γεωγραφική

- ιδίωμα
- διάλεκτος

> *ιδιόλεκτος*

Μέσο/Τρόπος

- προφορική
- γραπτή
- νοηματική
- ηλεκτρονική

Πεδίο

- επισημότητα
- οικειότητα

Τόνος

- *ταυτότητα*

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ
ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 1

- Κοινωνική απόσταση:

κάστα:

- σταθερές ομάδες
- με αυστηρή διάκριση μεταξύ τους
- με σαφή ονόματα
- μέλη με κληρονομικότητα
- χωρίς δυνατότητα μετακίνησης από τη μια στην άλλη

Στην Ινδία: Βραχμάνοι (ιερείς) – Κσατρίγια (πολεμιστές)
– Βάισυα (έμποροι) – Σούντρα (εργάτες) – παρίες

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ

- Κοινωνική απόσταση

	Βραχμάνοι		Μη Βραχμάνοι	
	Νταρβάρ	Μπάνγκαλορ	Νταρβάρ	Μπάνγκαλορ
‘είναι’	əðə	ide	ayti	ayti
‘μέσα’	-olage	-alli	-āga	-āga
απαρέμφατο	-likke	-ōk	-āk	-āk

- οι διαφορές κάστας υπερβαίνουν γεωγραφικές διαφορές
- οι «υψηλές» ποικιλίες είναι πιο εντοπισμένες τοπικά

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 2

- Εξουσία:

(Karl Marx, μαρξισμός)

κοινωνική τάξη:

- σχέση με τα μέσα παραγωγής (κατοχή ή μη)
- δυαδική αντίθεση: αστική τάξη – προλεταριάτο
- ταξική εκμετάλλευση: υπεραξία
- μέρη κοινωνικού ανταγωνισμού: η ταξική σύγκρουση («πάλη των τάξεων») εκφράζει τη δυναμική της ιστορίας
- οικονομική βάση και εποικοδόμημα
- συνθήκες εργασίας > ταξική συνείδηση

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 3

- Κοινωνική θέση (status):

(Max Weber, κλασική κοινωνιολογία)

κοινωνικο-οικονομική τάξη:

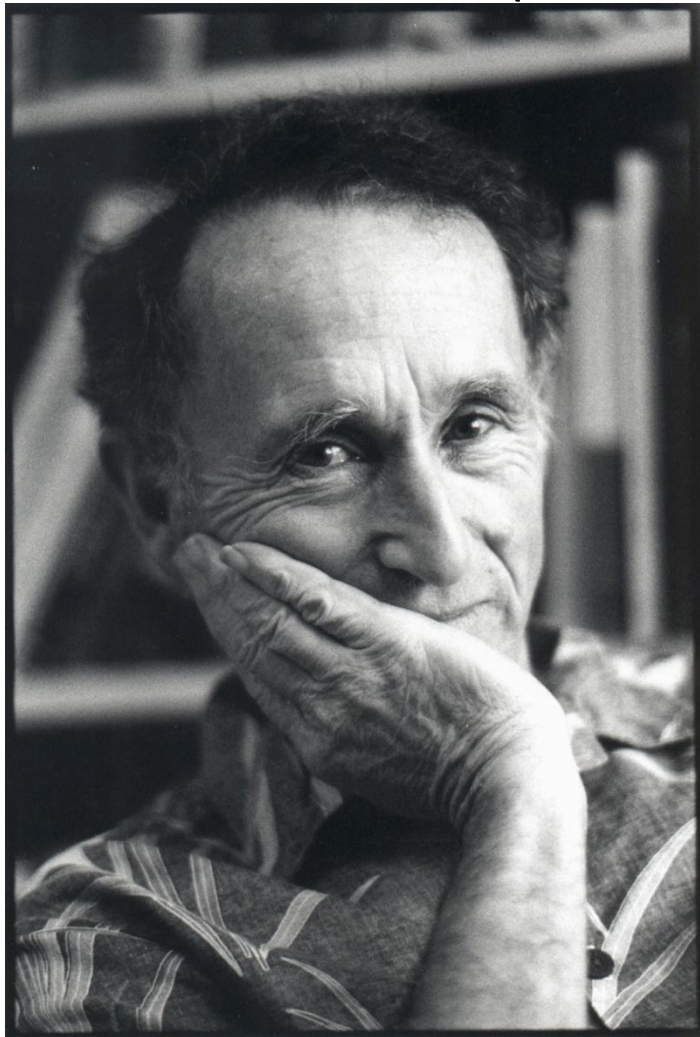
- βαθμιαία κοινωνική μεταβλητή

- αντικειμενική και μετρήσιμη

- μέρη μιας κοινωνικής ενότητας

- κοινή τιμή: επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο, (οικογενειακό) εισόδημα, τύπος διαμονής, είδος κατοικίας, στάσεις και προσδοκίες κ.ά.

William Labov (Γουίλιαμ Λαμπόφ), γενν. 1927

- Έρευνες με συλλογή δεδομένων μέσα στη γλωσσική κοινότητα, συνεντεύξεις κ.λπ. > ποσοτικά δεδομένα, στατιστικές συσχετίσεις
- Ποσοτική κοινωνιογλωσσολογία ή συσχετιστική κοινωνιογλωσσολογία
- Μεταβλητοί κανόνες: σχέση γενετικής γραμματικής και κοινωνιογλωσσολογίας

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΕΚΤΟΣ

- William Labov:

The Social Stratification of English in New York City (1966)

κοινωνική διαλεκτολογία ή
συσχετιστική κοινωνιογλωσσολογία:

κοινωνικά χαρακτηριστικά: ανεξάρτητες μεταβλητές

γλωσσικά χαρακτηριστικά: εξαρτημένες μεταβλητές:

Ελάχιστα ζεύγη με σχέση «ελεύθερης παραλλαγής»:

- στα Αγγλικά: [-iŋ]/[-in] στο τέλος λέξης: walking

[h]/[∅] στην αρχή λέξης: house

μεταφωνηεντικό [r]: [r]/[∅]: car

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΕΚΤΟΣ

Ελάχιστα ζεύγη με σχέση «ελεύθερης παραλλαγής»:

- στα Ελληνικά:

προερρινοποίηση ηχηρών [d], [b] στο μέσο λέξεων:

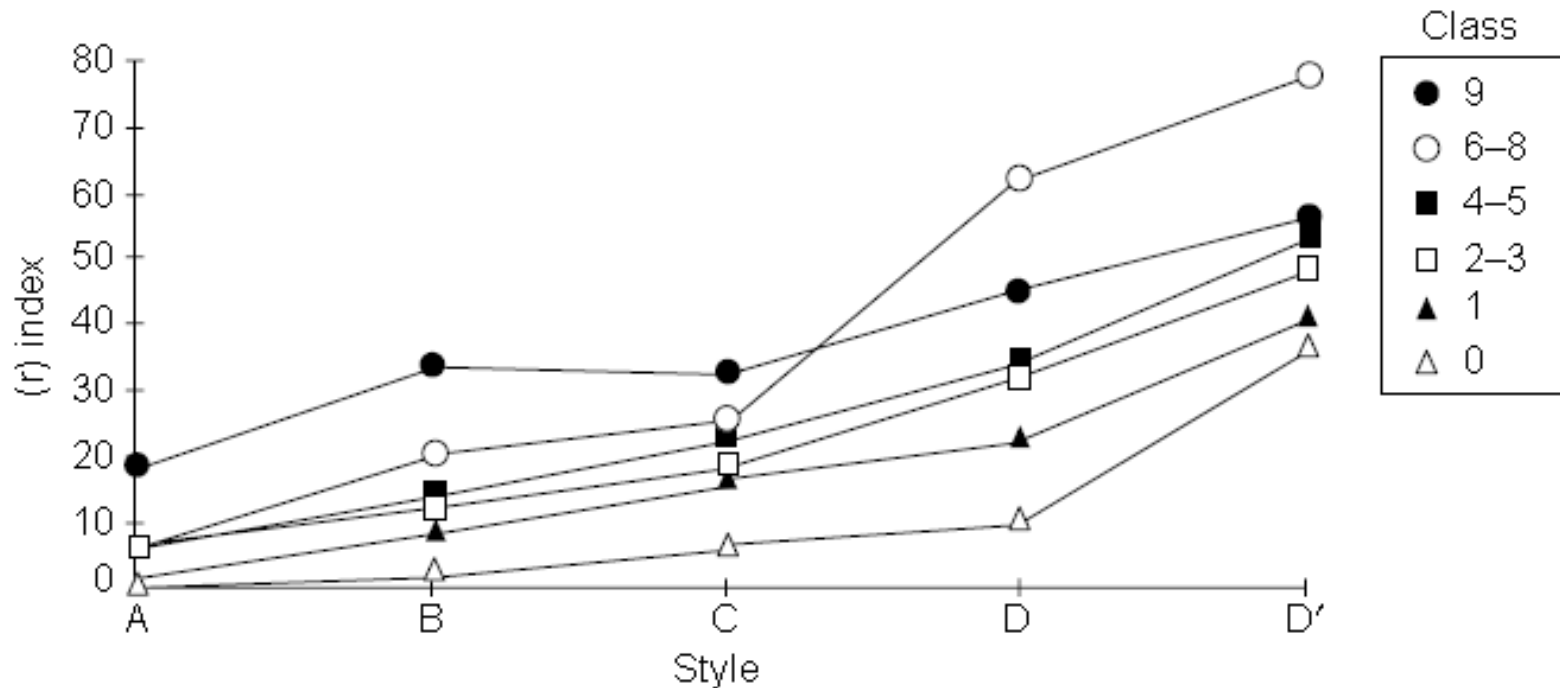
[d]/[nd] – [b]/[mb]

ουρανικοποίηση [ŋ], [l] πριν από –i/-e: [ŋ]/[ɲ] – [l]/[ʎ]

τελικό –[s] σε λέξεις όπως:

[επειδή]/[επειδής], [δηλαδή]/[δηλαδής]

Labon, Νέα Υόρκη

0-1: κατώτερη τάξη (lc)
2-4: εργατική τάξη (wc)
5-6, 7-8: κατώτερη μεσαία τάξη (lmc)
9: ανώτερη μεσαία τάξη (umc)

A: αυθόρμητος λόγος, B: προσεκτικός λόγος, C: ανάγνωση κειμένου, D: κατάλογος λέξεων, E: ελάχιστα ζεύγη

- όλες οι κοινωνικο-οικονομικές τάξεις δείχνουν παρόμοια συμπεριφορά
  - οι διαφορές δεν είναι απόλυτες (ολοκληρωτική παρουσία ή απουσία)
- > ομαλή διαστρωμάτωση
- μόνο η 9 δείχνει ουσιαστική χρήση στον αυθόρμητο λόγο: δείκτης ανώτερης κοινωνικής ομάδας
  - όλες οι ομάδες δείχνουν αύξηση σύμφωνη με το ύψος: δείκτης ύψους
  - η κατώτερη μεσαία τάξη (lmc) ξεπερνά την ανώτερη (umc) στο προσεκτικό ύψος: υπερδιόρθωση

- Υπερδιόρθωση: στη γλωσσική κατάκτηση:
  - να φάω - να πάρω > έφαγα- έπαρα
- Κοινωνική υπερδιόρθωση:
  - τον ήρωαν, τον πατέρα, την μητέρα
  - χαράκτηκα, ανοίκτηκα
  - ρήματα + γενική: διαφεύγει της προσοχής, στερείται της δυνατότητας, αξίζει καλύτερης τύχης, επιδέχεται βελτίωσης
- ευαίσθητη σε τεστ υποκειμενικής αντίδρασης
- δείκτης γλωσσικής ανασφάλειας: μέλη των ανώτερων και κατώτερων κοινωνικών ομάδων δεν αλλάζουν την προφορά τους μετά την εφηβεία, ενώ μέλη των μεσαίων κοινωνικών ομάδων προσαρμόζονται στις ανώτερες σε επίσημα περιβάλλοντα

- εμφανές γόητρο: θετικές ή αρνητικές αξιολογήσεις εναλλακτικών τύπων ή ποικιλιών, σύμφωνα με τις κυρίαρχες νόρμες στον τύπο, την εκπαίδευση και τον λόγο των ανώτερων τάξεων:
  - Ομιλητές που χρησιμοποιούν περισσότερο στιγματισμένους τύπους στο φυσικό τους λόγο δείχνουν μεγαλύτερη τάση να στιγματίζουν άλλους για τη χρήση αυτών των τύπων
- αφανές ή καλυμμένο γόητρο: υιοθέτηση αντίθετων αξιολογήσεων που ταυτίζονται με τον τρόπο ζωής των εργατικών και κατώτερων τάξεων
  - πίστη σε τοπικές αξίες και νόρμες, δείκτης αλληλεγγύης

Peter Trudgill (Πίτερ Τράντγκιλ), γενν. 1943

- Έρευνες συσχετιστικής κοινωνιογλωσσολογίας
- Κοινωνιογλωσσολογική έρευνα πραγματικού χρόνου (vs. φαινομενικού χρόνου)
  - 15 χρόνια μετά στην ίδια γλωσσική κοινότητα
- Έχει ασχοληθεί και με τη μελέτη νεοελληνικών διαλέκτων και μειονοτικών γλωσσών στην Ελλάδα

Trudgill, Norwich (Νόριτς)

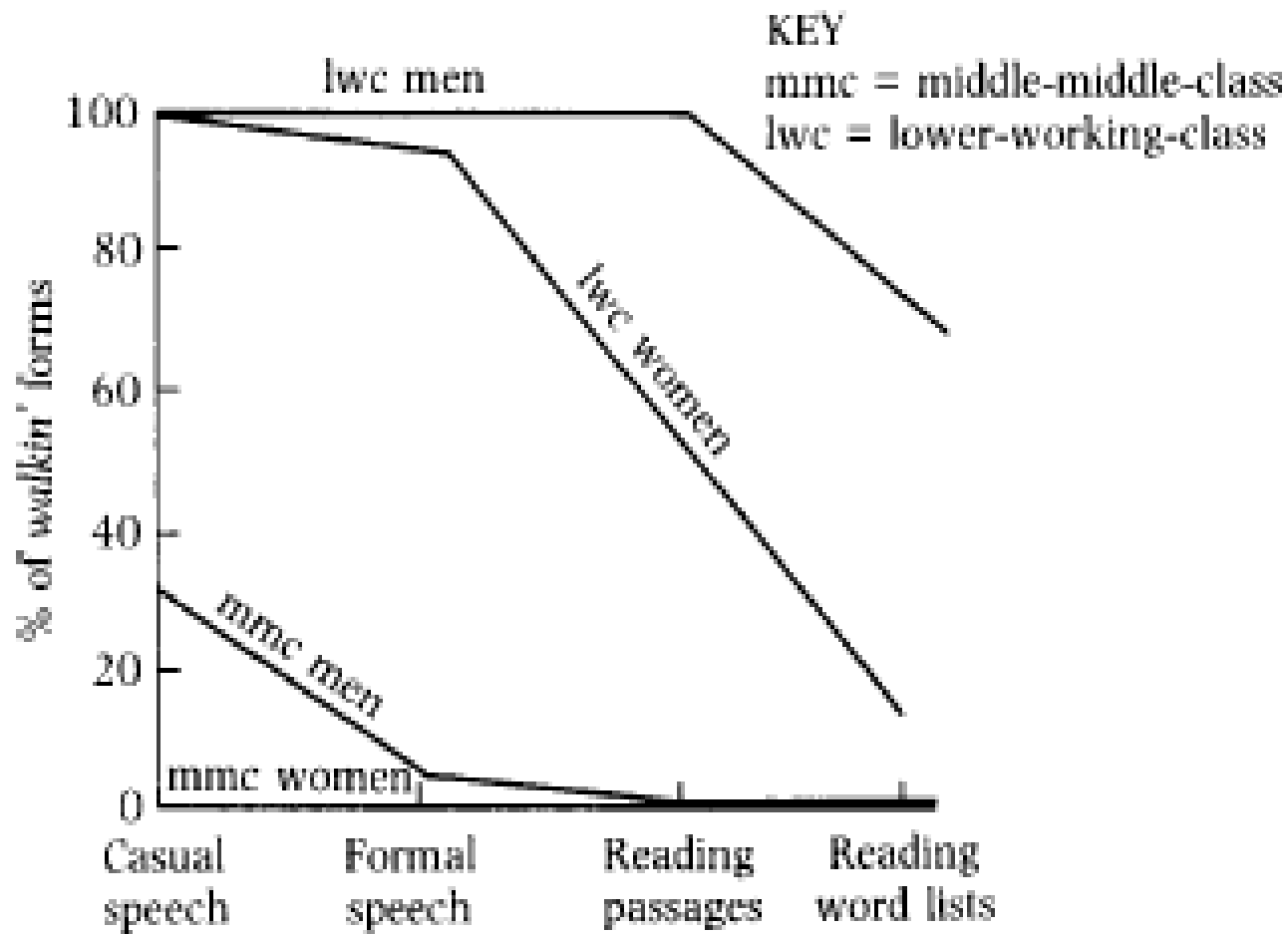
- χρήση –s στο γ' ενικό ενεστώτα:
[she sings]/[she sing]

mmc	100 %
lmc	98%
uwc	30%
mwc	13%
lwc	3%

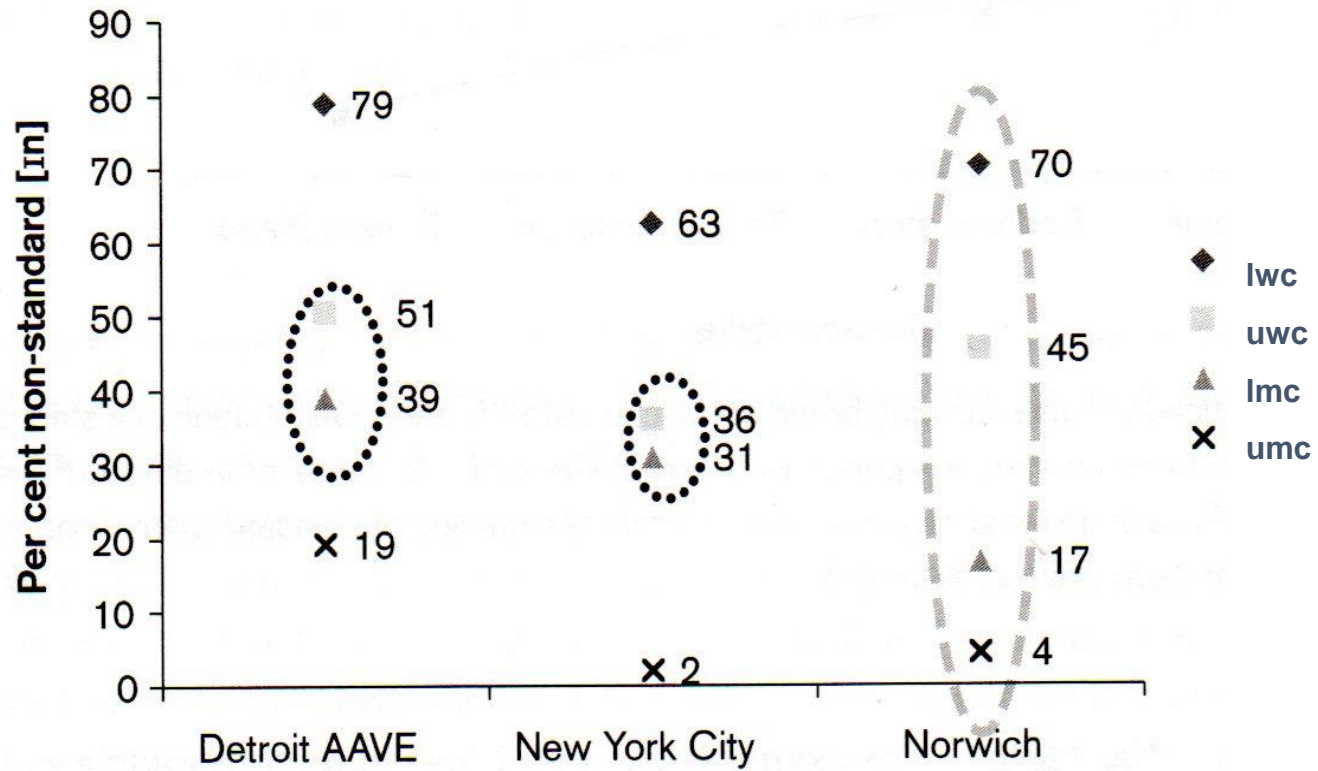

- δεν υπάρχει κοινή συμπεριφορά
- υπάρχουν απόλυτες τιμές
- > απότομη διαστρωμάτωση

Trudgill, Νόριτς

Απότομη διαστρωμάτωση

- Μεγάλη διαφοροποίηση στη χρήση γλωσσικών μεταβλητών ανάμεσα στην κατώτερη και τη μεσαία τάξη > ένδειξη του ότι πρόκειται για στοιχείο που συνδέεται με την κοινωνική προέλευση του/της ομιλητή/ομιλήτριας
- Ομαλή διαστρωμάτωση: όχι απότομη αύξηση ή μείωση της χρήσης από κοινωνική ομάδα σε κοινωνική ομάδα, σταδιακή εξάπλωση των γλωσσικών μεταβλητών > ένδειξη ότι υπάρχει γλωσσική αλλαγή σε εξέλιξη

ΤΡΙΑ ΕΙΔΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

- Ενδείκτες (indicators):

μεταβλητές με κοινωνική διαστρωμάτωση αλλά χωρίς υφολογική διαφοροποίηση και χωρίς αξιολόγηση σε τεστ υποκειμενικής αντίδρασης: υποσυνείδητες

- Δείκτες (markers):

μεταβλητές με κοινωνική διαστρωμάτωση και υφολογική διαφοροποίηση και με αξιολόγηση σε τεστ υποκειμενικής αντίδρασης: ημι-συνειδητές

- Στερεότυπα (stereotypes):

κοινωνικά στιγματισμένες μεταβλητές: πλήρως συνειδητές

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 4

- Δημόσια εικόνα:

(Sankoff & Laberge)

γλωσσική αγορά:

- συσχέτιση της οικονομικής δραστηριότητας των ομιλητών με τη γλωσσική ικανότητα στην πρότυπη γλώσσα
- ομιλητές που ασχολούνται με την προώθηση διαφόρων ειδών νόρμας: καθηγητές, δημοσιογράφοι, ρεσεψιονίστες
- πωλήτριες σε αντίθεση με αποθηκάριους, πωλητές από καταστήματα με διαφορετική δημόσια εικόνα που είχαν το ίδιο εισόδημα στην έρευνα του Labov

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 5

- Τοπικές συνθήκες:

- αλληλεπίδραση με φύλο, φυλή, εθνότητα κ.λπ.

- τοπικές συνθήκες: αποικιοκρατία κ.λπ.

- μη βιομηχανικές κοινωνίες:

Rickford (1986): Γουϊάνα

- ανώτερο προσωπικό: διοίκηση φυτείας

- τάξη της φυτείας: οδηγοί, υπάλληλοι, έμποροι

- εργατική τάξη

πρότυπη Αγγλική

κρεολή

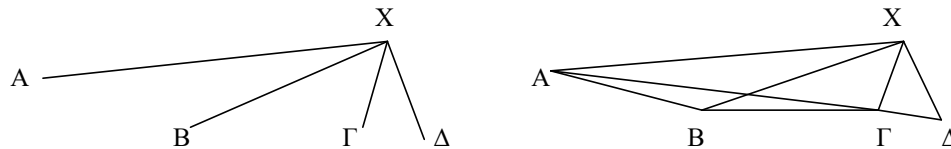
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 6

- *Κοινωνικό δίκτυο* (social network):

(Milroy, Μπέλφαστ)

- το πλέγμα σχέσεων κάθε ατόμου με άλλα (συγγενείς, φίλους, γνωστούς κ.λπ.)

- πυκνότητα: με πόσα άτομα συνδέεται κάθε άλλο

- κεντρικά – περιφερειακά μέλη

- πολυνηματότητα: με πόσους ρόλους συνδέονται τα άτομα μεταξύ τους

Lesley Milroy (Λέσλι Μίλροϊ), γενν. 1944

- Κοινωνικά δίκτυα: οι σχέσεις κάθε ατόμου με άλλα με τα οποία βρίσκεται σε καθημερινή βάση
- Μπέλφαστ, Βόρεια Ιρλανδία, 1970
- Περιοχή εργατικής τάξης
- Εθνογραφική παρατήρηση: συμμετοχή στην καθημερινή ζωή των δικτύων που μελέτησε ως «φίλη κάποιου φίλου»

Εθνογραφικές μέθοδοι

- Η ερευνήτρια ή ο ερευνητής παρακολουθούν μια ομάδα ομιλητών από κοντά και μελετούν τις γλωσσικές επιλογές τους σε σχέση με τις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσουν με τα υπόλοιπα πρόσωπα της ομάδας

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ 7

- *Κοινότητα πρακτικής* (community of practice):

(Lave & Wenger)

- ένα κοινωνικό δίκτυο που τα μέλη του διακρίνονται από:

αμοιβαία άμεση προσωπική επαφή

κοινή δραστηριότητα, που υπόκειται σε διαπραγμάτευση

κοινό ρεπερτόριο πρακτικών (λεξιλόγιο, αστεία, ντύσιμο κ.λπ.)

Eckert: Γυμνάσιο του Ντιτρόιτ:

εθνογραφική παρατήρηση συμμετεχόντων

Jocks («κυριλέ») – Burnouts («καμένοι»)

στοιχεία με κοινωνικό γόητρο – στοιχεία με τοπικό γόητρο

Penny Eckert (Πένι Έκερτ), γενν. 1942

- Μελέτη ομάδων μαθητών σε Λύκειο του Ντιτρόιτ (Μίσιγκαν)
- Κοινότητες πρακτικής (communities of practice): ομάδες με κοινές δραστηριότητες, στόχους και στάσεις

Κύριο συμπέρασμα

- Οι μαθητές εμφάνιζαν ομοιότητες στο λόγο τους με άλλα μέλη της ομάδας με τα οποία ανέπτυσαν κοινές δραστηριότητες
- Οι ομοιότητες στον λόγο των μαθητών δεν συνδέονταν με κατηγορίες όπως η κοινωνική τάξη, το φύλο κ.λπ. αλλά με τη συμμετοχή τους σε κοινότητες πρακτικής > κριτική στη συσχετιστική κοινωνιογλωσσολογία